

Czysto relacyjna teoria percepcji

1. Cel projektu.

1.1. Jedną z niewielu kwestii, co do których współcześni filozofowie percepcji (prawie) jednogłośnie się zgadzają, jest to, że każdy epizod percepcyjny (np. widzenie) przynajmniej częściowo polega na tym, że coś się dzieje z podmiotem. To, co dzieje się z podmiotem, można sprecyzować na różne sposoby, np. w kategoriach aktywności mózgu albo w kategoriach zmiany w świadomości podmiotu. Co ważne, rzeczony dzianie się nie jest jedynie prerekwizytem postrzegania lub jego konsekwencją; ono jest częścią tego, czym percepcja jest. Mówiąc prosto, jest nieodłącznym elementem postrzegania, że coś się dzieje z podmiotem. Jednakże nie jest wcale oczywiste, że pogląd ten jest prawdziwy. Głównym celem niniejszego projektu jest ocena możliwości odrzucenia tego poglądu.

2.1. Mówiąc bardziej precyzyjnie, celem projektu jest zbadanie wiarygodności i eksplanacyjnego potencjału Czysto Relacyjnej Teorii Percepcji (w skrócie: Czysty Relacjonizm, CR), która została zaprezentowana przez Toma Stonehama w artykule pt. „A Neglected Account of Perception” (2008). Zgodnie z CR, percepcja jest szczególnego rodzaju relacją pomiędzy podmiotem a postrzeganym przedmiotem. Na gruncie tej teorii, samo zaistnienie percepcyjnej relacji nie pociąga za sobą jakiegokolwiek zmiany w podmiocie (chyba, że zmiana ta jest konsekwencją percepcji albo jej prerekwizytem). Stąd CR zaprzecza szeroko rozpowszechnionemu przekonaniu, jakoby percepcja przynajmniej częściowo polegała na tym, że coś się dzieje z podmiotem.

2. Jakie badania będą realizowane w projekcie?

2.1. Celem pierwszego etapu badań jest określenie teoretycznych kosztów CR. Jakie są główne zobowiązania CR? Co z nich wynika? Do jakiego stopnia sformułowanie CR przedstawione przez Stonehama może być udoskonalone i rozwinięte bez zmieniania go w zupełnie inną teorię? Ta część badań będzie skupiona na ustaleniu, co zwolennicy CR mogą i powinni powiedzieć o: (a) tym co odróżnia zjawiska mentalne od zjawisk niementalnych, (b) jaką dokładnie rolę odgrywa system nerwowy w postrzeganiu, (c) co dokładnie dzieje się, kiedy ktoś ma świadome doświadczenie percepcyjne. Następnie zostaną ustalone teoretyczne korzyści z przyjęcia CR. Biorąc pod uwagę zobowiązania CR, czy są jakieś dobre powody, aby przedkładać tę teorię ponad inne teorie percepcji? Na końcu ustalona zostanie odpowiedź na pytanie, czy teoretyczne korzyści wynikające z przyjęcia CR przewyższają jego teoretyczne koszty.

2.2. Badania będą prowadzone zgodnie z metodologicznymi standardami współczesnej empirycznie zorientowanej filozofii analitycznej. Zadania badawcze zostaną wykonane poprzez analizę relacji logicznych, ocenę poprawności formalnej i materialnej argumentów, ocenę okresów kontrfaktycznych, eksperymenty myślowe, a także krytyczną analizę wyników badań empirycznych. Dobrze ugruntowane dane empiryczne będą włączane do przesłanek argumentów filozoficznych po to, aby ocenić, w jakim stopniu CR jest zgodny z wynikami badań empirycznych i w jakim stopniu je przewiduje.

3. Powody podjęcia tematyki badawczej.

Ponieważ CR podaje w wątpliwość pewne tezy, które są powszechnie akceptowane we współczesnej filozofii umysłu, teoria ta jest często pomijana jako niewiarygodna. Jednakże wyniki badań wstępnych sugerują, że: (a) nie jest wcale oczywiste, że CR jest fałszywy; (b) CR jest potencjalnym źródłem nowych i interesujących rozwiązań centralnych problemów we współczesnej filozofii percepcji (m. in. fundamentalna natura doświadczenia percepcyjnego; rola systemu nerwowego w postrzeganiu; nieświadoma percepcja; wpływ przekonań, emocji i pragnień na to, jak doświadczenie zmysłowe jawi się z perspektywy pierwszoosobowej; różnica pomiędzy myśleniem a postrzeganiem) i kilku innych istotnych problemów w filozofii umysłu (m. in. relacja pomiędzy różnymi sposobami opisywania umysłu; wyróżnik tego, co mentalne, natura świadomości).

4. Spodziewane rezultaty.

Realizacja zadań badawczych wniesie znaczący wkład do toczących się obecnie debat na temat (a) natury percepcji i doświadczenia percepcyjnego, (b) wyróżnika tego, co mentalne, (c) typów wyjaśnień w psychologii i w filozofii umysłu, (d) natury i funkcji świadomości.